

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03355

IN MIDBER

Yitshak Elhanan Rontsh

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יצחק אלחנן ראַנטש

אין מדבר

— פּאָעמע —

לאַס אַנדושעלעם, 1969

YITZHAK ELCHANAN RONCH
IN MIDBOR
(In the Desert)

copyright 1969
By ISAAC E. RONCH
152 So. Sycamore Avenue, Los Angeles 36, California

יצחק אלחנן ראַנטש

אין מדבר

א דאנק צו :

מערי ריטשמאן

שמעון און מאלי טרייבוס

שמואל און איוואַ פראַנצבלוי

זויהילער לאַנדסמאַנשאַפט

י. א. ראַנטש לייען־קרייז

יוסף און לילי קאַרן

דוד טעלצער

פאַר זייער פיינער קאַאָפּעראַציע.

אין מדבר

✽ פ א ע מ ע ✽

1

דער מדבר שלעפערט איין, דער מדבר שלאפט,
דער מדבר שווערט, באשווערט מיט שושקען, שווייגן.
די זאמדן — זעגן, זיפן דורך די הארטע טריקעניש.
עס מוליען זיך פארמארעמע, שווינדזיכטיקע גרעזעלעך,
ווי אויסגעדארטע שטיף-קינדער אין א פארשאלטן הויז.
עס שמעכן זיך די קעקטוס-קוסטעס,
געשמופלמע, צעוואָרפענע, אָפגעפרעמדמע,
פאראורטיילטע צו איינזאמקייט און אליינקייט.

שוואַרצע מוראשקעס זיך מערן,
פאַרנעמען ערד, הערשן און באהערשן,
גריבלען זיך און גראַבלען, בויען בערגלעך פיראַמידן,
טונקען זיך אין די טונעלן.
שטיינדלעך אָנגעשטאַפט מיט שטומעניש,
פלאַכע פעלדער, גרוי און געל, וועלקן, וויינען, וואַרטן.

און ערגעץ-וואו, ווי קלאגמוטערס באַכליפּענדיק אַ מת,
 שלעפּערדיקע שפּערלינגען באַקוויטשען, באַדויערן,
 ווילן אויפוועקן דעם אַרום —
 אַ קוואַליק קול אין קלאַנגלאַזן מדבר.
 און אויב ס'איז ניט גענוג די דאָר,
 דאָס אויסקוואַרן און אויסצערן פון נאָטור,
 די אויסגעזאַפּטע זאַפּטן פונעם לעבן,
 די ברוטאַלע האַרטקייט פון האַרצלאַזן
 אויסגעשעפּטן, אויסגעוועפּטן עלטער ;
 אויב שמומער שטיין פאַרשטיינערט לופט
 און אַלץ אין רוים וואָס האָט געאַטעמט —
 האָבן די ברוטאַלע בערג,
 מיט אַרעמס שטיקנדיקע,
 אַריינגענומען מדבר ריזיקן
 אין זייער שוים פון קיזל-שטיין
 באַפאַנצערט און באַפּעסטיקט, פאַרריגלט און פאַרזיגלט
 און אויסגעשטעלט אַ ברוסט-קאַסטן

פון א שור הכר
און זיך אליין באשטימט פאר שומר-וועכער אייביקן
פון אויסגענאגטן, אויסגעקוועטשטן, חלוש'דיקן מדבר.

2.

און ווי די אדם-נאקעטקייט פון גלאטן פלאכלאנד,
אזוי פארשטיינערט נאקעט איז דער בער, דער בארג.
מיט גרויען נאקן, מיט רוקן פון ראסט,
מיט ברוינע בלאנקע שפיצן און פליכעוואטן קאפ.

זיי ליגן אויסגעלייגט, די בערג,
איינער אויפן אנדערן,

אנגעשפארט, צונויפגעקארטשעט,
ווי ס'וואלט זיי ענג געווען דא,

ווי ס'וואלט אויסגעפעלט פלאץ פאר זיי אויפן ערד-קוגל.

אט איז א בארג: צעקנייטשט, מיט איינגעפרעסעטע גלידער,
מיט דער בולטער געשמאלט

פון א פרע-היסטארישער צעוירענער באשעפעניש.
און אט איז א בארג צעקארבט, צעמעזשעט,
מיט יארן טויזנטער באלאדן.

און אט האט ווער אויסגעפליקט שטיקער לייב
פון א בארג מיט באקן איינגעפאלענע.
און אט פארמעסטן זיך די בערג,
ווי יינגלעך —

ווער ס'איז אויסגעוואקסן העכער
און שמעלן זיך
אויף די שפיץ-פינגער דעם הימל צו דערגרייכן.

דער סאמע העכסטער בארג-קאפ
איז באקרוינט, באלוינט
מיט זילבערדיקן אייז וואס גלאצט און גלאנצט
איבער אלע אונטערטאנען ארום.
און ס'ציען זיך אראפ אין גאלאפ
פון אים די שניי-אדערן
און ריזלען איבער זיין שווארצן, שווערן בויך.

3.

פון בראַטנדיקער היץ פאַרחלשט ליגט דער מדבר,
מיט לעפצן פאַרשמאַכטע ;
נאָר באַרג דערלעבן פאַרפרוירן ווערט
פון פראַסט און גליווער און שטייפקייט.

עס גרויסט זיך קייט פון בערג מיט איר גבורה,
מיט איר מוסקול-מאַכט,
מיט דעם באַהעפט מיט וואַלקנס,
מיט דער פויסט צום הימל.

עס הווקט באַרג אָפּ פון דער מדבר-נידער
און נאַקעט איז דער מדבר
און נאַקעט איז דער באַרג.
און ביידע ליגן טיף אין דער אדמה.

פאַרשטיינערט איז דאָס האַרץ פון מדבר,
פאַרשטיינערט איז דאָס האַרץ פון באַרג,

פאראיינוואַמט איז די פלאַך,
פאראיינוואַמט איז די הייך.

די חמימה פון דער זון שרפ'ט-אויס
דעם זאַמד און שטיין פון מדבר.
דיזעלבע זון קושט און גלעט
און קיצלט באַרג נאָך באַרג,
ווי אַ הייס-באַגערטע געליבטע.

זי טאַנצט מיט אים, פאַרשלייערט אים
אין פיאַלעט-און גאַלד-וואַואַלן,
און טוט אים אָן אין בגדים אויסטערלישע —
אין שוואַרץ און ווייס און נעפּל-העל
מיט פּראַנזן בלוי און פאַסן רויט.

די קאַלטע, אויסגעקוואַרטע בלודנע בערג
ווערן פון דער זון באַפּרוכפּערט
מיט פאַנטאַסטישע קאַלירן און פאַרבן

און ס'דוכט זיך אויס,
אז דאס זיינען די בערג אליין פון זיך
אזוי שיין געוואָרן,
אז פלוצלינג זיינען זיי באַלעכט געוואָרן.

נאָר ווען די זון האָט אַנגעשפּילט זיך שוין צו זאַם,
און לאַנגזאַם אַפּגערוקט זיך און אַ לעצטן גלעט געמאַן די קעפּ,
דאָן באַפּאַלט אַ מוראדיקע שוואַרצקייט איבער בערג
און פּאַרמלאַז, פּנימלאַז ווערן זיי.
די גאַנצע ברייטע מאַכט פּון טאַג פּאַרשוואַונדן.
און אַליץ וואָס בלייבט פּון זיי אַצינד
איז דינער סילוועט,
איז שוואַרצער זוים פּון בעל-גופּיקן באַרג.

און זייער בימערן גורל באַוויינען
די הינמישע קאַיאָמן,
מיט קוויטשיקן געוואָי, מיט טענער טראַציקע,
וואָס דאַרפן לאַזן וויסן דעם אַרום,
אז לויפּנדיקע קאַיאָמן

זיינען הערשער, זיינען הארן
איבער ריזן-בערג ביינאכט ...

.4

ווען ס'האבן דיך פארפאלגט די בלוטיקע געשמאלטן פון וויעטנאם;
ווען ס'האבן באמבעס אין דיין הארץ גענומען פלאצן;
ווען לופט איז דורכגעזאפט געווארן מיט א האס פון סם
און וואונדן האט מען ניט געקאנט מער קראצן —

ביסטו אין טויטן מדבר דאן אוועק,
פון צאפלידיקן היינט ביסטו אנטרוגען.
פארפאלגן וועט דיך דארטן ניט קיין שרעק,
און מעגן ברענען, בראטן דיך די זונען.

מיט שטיינערדיקן שווייגן האט באגריסט דיך מדבר-ערד,
מיט שטיינערדיקע ארעמס האבן בערג ארומגענומען.
דו האסט דאס וויסטע קול פון שטייפער שטומעניש דערהערט,
דו האסט די טיפע טויטע וועלט פון אייביקייט באנומען.
וואס קאנטס דערווארטן דו פון שטיין און זאמד ?

וואס קאנען בערג-עקרות דיר דען געבן?
זיי האבן דיר פון דרויסן אפגעצאמט,
זיי האבן דיר פארשמעלט דאס היינטיק לעבן.

דו שפאנסט אויף אומעטיקער קבר-ערד,
ס'באוועלטיקט שמילקייט דיר אלץ מאנאטאנער.
די בערג פארשטיינערטע — ראסאווע פערד
מיט הערשאפטן פארגליווערטע אויף טראנען.

א בוים פארבלאנדזשעמער, א קוסט פארדארט,
א נעבעכדיקע שטייט די שטאלצע פאלמע;
דאס גרינע גראז, ווי ס'וואלט ווער אפגענארט,
און דו אליין ביסט שטרויענדיקער אלמן.

א ישוב אינעם מדבר: דא און דארט
צעווארפן הייזעלעך, ווי העלע פלאנצן.
אהער א מענטש פארפאלענער פארפארט,
וואס האט פון וועלט זיך אויסגעטאן אינגאנצן.

און דאך ביסמו געקומען דא אהער
געפינען שלוח פונעם קאך פון לעבן.
און אויפגענומען האט דיך דא די ערד —
א מכניס-אורחטע אויף גארניט געבן.

די בערג — אן הארץ, אן בלוט, נאר שטאר און שטייף,
דיין ווארעם אויג ניט קאן צו זיי דערדרינגען.
און אויב דערהערסט פון זיי א מאל א פייף,
ווי ס'וואלט א ליץ א מת גענומען זינגען.

.5

דו ביסט אליין אזוי געגאנגען און געגאנגען
און מיטאמאל דערבליקט אין ווייט א ווייסע פליאזשע.
זיך טאן א באד דא גלייך האסטו געהאט פארלאנגען —
נאר באלד האסטו דערזען, אז ס'פארן דיך מיראזשן.

אמאל האט זיך דיר גריילעך אויסגעוויזן,
ווי ס'פארן אין דער ווייט א מחנה עקיפאזשן

און איבער זיי עם הויערן די ריימער-ריזן ...
 גערייצט מיט דיר, געשפילט זיך האָבן די מיראַזשן.
 אין העלער ליכט פון טאָג דו האָסט אַזוי באַוואַנדערט,
 ווי ס'האָבן גראַציעז פאַרנייגט זיך ווייסע פאַזשן.
 דו האָסט זיי פונעם וויסטן מדבר אַפגעזונדערט ...
 באַוויזן האָבן זייערע קונצן די מיראַזשן.
 עם האָט דערזען דיין אויג דאָס רויכערן פון קוימענס.
 עם האָט אַרויסגעשפאַרט פון באַרג אַ שוואַרצע סאַזשע,
 און באַלד שוין אויס — קרישמאַליק קלאַר די לופט אין רוים איז ...
 כסדר מאַניען דיך אין מדבר די מיראַזשן.

.6

א, וואַנדער איבער וואַנדער — ס'איז געשען:
 ס'האָט טויטער מדבר לעבן גאָר געשאַפן.
 דו ווייסט אַליין ניט וויאַזוי און ווען,
 גענומען האָבן דייעע אויגן גאַפן.

איז זיך אריינגעקוקט און דארט אנטפלעקט,
אז מדבר האט דיר וועג צו וועלט געוויזן.
אנשטאט פארשלעפערן, דיך אויפגעוועקט.
די שפיצן בערג געווארן זיינען שפיון.

דער מדבר איז פאר דיר געווען א שול
צו קאנען היינט אטאמישן באגעגענען.
דו זאלסט נישט זיין אין לעבן מער קיין נול,
דו זאלסט נישט לאזן באמבעס דיך בארעגענען.

דער מדבר איז געווארן דיר א פריינט;
האסט אנגעהויבן זיך אין אים פארטרויען.
און העלער האבן הימלען דא געשיינט.
פרימארגנס לויטערער גענומען בלויען.

און נישט פארצאמט עם האבן הויכע בערג
קאלעידעסקאפ פון דיינע ווייטע יארן.
געשמאלטיקט האט זיך דא דיין לעבנס-ווערק,
ווי מדבר-לופט, איז קלאר געווען זכרון.

צוגאסט געקומען פלוצלינג דער אַמאַל,
דו האָסט געאַרעמט זיך מיט נאַענטן נעכטן.
פון באַרג געטראָגן זיך האָט הילכיק קול,
ווי האָפּערדיקע רייד פון זין און טעכטער.

די שמים פון אינעווייניק אויך דערקענט.
געמאַכט אַ דין-וחשבון מיטן מאַרגן;
אַזויפיל בריקן הינטער זיך פאַרבּרענט,
אַזויפיל אוצרות ליגן נאָך פאַרבּאָרגן.

און ווי ס'האַט אַנגעהויפּט די זאַמדן ווינט,
אַזוי האָט מדבר דיך אַוועקגעטראָגן
צו יענער צייט ווען ביסט געווען אַ קינד
און ס'האַט פאַר „מדבר“ רבי דיך געשלאָגן.

.7

ווי אַלט ביסטו געווען דאַן ? זיבן, אַכט.
געענדיקט שוין „ויקרא“

און מיט דער עדה קינדער פון ישראל
אריין מיט זיי „במדבר“.
א גאנצן טאג פארבראכט מיט משהן, אהרנען
און הויפטזעכלעך געהערט די רייד פון גאט.
געשטיגן ביסטו אויפן הויכן בארג סיני.
טרוקן איז געווען דיין גומען פון היץ פון מדבר.
האסט באלאנגט צום שטאם פון די לויים
און האסט גערייניקט זיך מיט זיי
און געהאלפן טראגן דעם משכן...
האסט געדענקט די צאלן פון די מחנות
און די שבטים מיט זייערע פאנען.
נאך אינדערהיים, אויפן ריישיקן טראטואר,
האסטו געזען די הויכקייטן
בלויז פון די שמאלע ציגל-קוימענס
מיט די געשוואלענע זיילן שווארצן רויך
פון די לאדזשער וועב-פאבריקן.
האסט אריינגעזאפט אין זיך די דושנע וואסערן

פון די לאנגע הויכע רינשמאָקן.
האַסט געשראַקן זיך
פאר די פאַנען פון די קאַלמיקן און קאַזאַקן
און זיך ניט געקאַנט דערוואַרטן
אויף די שמחת-תורה-פענדלעך.

דו האַסט זיך אַנגעשלאָסן אין געהיים
אין די מחנות סטרייקנדיקע אַרבעטורער ...
דו ביסט נאַכגעגאַנגען די פּראַצעסיעס
פון די פּוילישע כאַגעס.
האַסט מיטגעווייטיקט מיט די טרויעריקע לוויות
פון די לאַנגע קאַפּאַטעס און שוואַרצע יידישע הימעלעך.

ביסטו פון גאַס, פון הויז
אַנטרונגען ...
אין מדבר אַוועק — צו משהן און אהרנען.
נאַר האַסט געכאַפט אַ פּלעס אין באַק פון רבין,
ווען האַסט געפרעגט,

וואס האט די פרוי געמאָן צו פעלשן דעם מאָן
און געמוזט טרינקען די ביטערע וואַסערן.

מיט ביטול האָט דער רבי אויסגעטייטשט דעם פּסוק
„מיר געדענקען די פּיט וואָס מיר האָבן געגעסן אין מצרים“.
„פאַרשמונקענע פּיט האָבן זיי געגעסן!“ האָט ער גע'חזק'ט
און זיך אַ גלעט געמאָן די האַלב-גרויע באַרד.

האַסט פון קינדווייז-אַן ניש ליב געהאַט קיין פלייש
און די מאַמע האָט דיך געדאַרפּט אונטערקויפּן
מיט אַ גלאַנציקער רויטבעקלדיקער בולקע.
האַסטו אין „במדבר“ געלערנט,
אַז גאַט האָט געזאָגט צו משהן אַזוי צו זאָגן
צו די קינדער פון ישראל :
„גאַט וועט אייך געבן פלייש און איר וועט עסן.
ניש איין טאַג וועט איר עסן
און ניש צוויי טעג,
און ניש פינף טעג

און ניט צען מעג
 און ניט צוואנציק מעג ;
 ביז אַ חודש צייט,
 ביז וואַנען עס וועט אייך קערן פון דער נאָז
 און ס'וועט אייך עקלען דערפון".
 ביסמו אַהיימגעלאָפן דערציילן דער מאַמען
 די מעשה מיטן פלייש
 און ס'האַט די מאַמע אָנגעקוואַלן פון דיין גוט לערנען
 און געזאָגט :
 „דערצייל עס, קינד, דעם טאַמעשי, זאָל עס אים הנאה טאָן".
 און זי האָט דיינע בראַנזענע פּיאָות געקרייזלט.
 עס האָט דיר וויי געטאָן וואָס מרים
 איז פון צאַרנדיקן גאַט
 געוואָרן וויים ווי שניי,
 נאָר האָסט דערפרייט זיך וואָס זי איז
 נאָך זיבן מעג
 אַריינגענומען געוואָרן צוריק אין לאַגער...

און מיטן פאלק האַסמו געצויגן
און גערוט אין מדבר פּרן (פּאַראַן).
דו ביסט געווען איינער פון דער עדה,
וואָס האָט געמורמלט קעגן משה'ן און אהרן'ען,
מחמת דו האַסט ניט געוואָלט שטאַרבן אין וויסטן מדבר.
דו ביסט געווען אַ לעסטערער,
נאָר ס'איז ניט געווען דאָסזעלבע
וואָס אויף די לאַדזשער טראַטואַרן,
וואו אַרבעטער פון פּאַבריקן
האַבן געלעסטערט קעגן די פּאַבריקאַנטן
און געהויבן פּוּיסטן קעגן דער פּאַליציי.
דו ביסט געווען קעגן פּריסטאָוו און גובערנאַטאָר,
דו ביסט געווען מיטן „קליינעם בונד“,
דו האַסט געזונגען אַ ליד וועגן דער רויטער פּאַן.
האַסט ניט געקאַנט פּאַרשטיין,
פּאַרוואָס מען האַלט די יידן אזוי לאַנג

אין שלעכטן, הייסן מדבר.
פארוואס מען האלט אין איין ציען
און זיין אומצופרידן.
דו ביסט געווען אין הארצן מיט משה און אהרן,
דו ביסט געווען מיט דער עדה
פון די קינדער פון ישראל.

דו ביסט ארויף אויפן שפיץ בארג
און געוואלט זען דאס נייע לאנד
וואס טריפט מיט מילך און האניק.
דו האסט געוואלט אין יענעם לאנד אריין.
זיינען דאך גערעכט געווען
די קינדער פון ישראל,
נאר גאט האט דאך בעסער פארשמאנען
און משה און אהרן האבן דאך ליב געהאט דאס פאלק.

און שפעטער האט גאט געזאגט,

צווי צו זאגן :
—און אייערע קליינע קינדער וועל איך ברענגען אהין
און זיי וועלן דערקענען דאס לאנד,
נאָר איר —
אייערע פגרים וועלן פארלענדט ווערן אין מדבר".

ביסמו געווען איינער פון די קליינע קינדער ?
און ווען דו האָסט צומאָרגנס
געדאַרפט צוריק אין חדר גיין,
האָסטו זיך געזען אין מדבר-וועג
און האָסט געוואוסט אז דאָרט
איז גאַרניט שטיל, גאַרניט שטיל.

עס האָט געקלונגען דיר אין אויער
דער נאָמען קרח
און אָפּגעהילכט האָט דתן און אכירם
און האָסט געוואַלט אין זיי פאַרגעסן.

און ס'קעפל דיינס איז פול
מיט די שטרעף-רייד פון גאָט
וואָס רעדט און רעדט צו משה און אהרן,
און משה רעדט און רעדט צו די קינדער פון ישראל.
דו קומסט אַהיים און גייסט אין קיך אַריין
און רעדסט און רעדסט און רעדסט
צו יאַדוויגאַן, דער אַלטער פּוילישער דינסט;
דערציילסט איר וועגן מדבר,
דערציילסט איר וועגן מן,
וועגן דעם אז די קינדער פון ישראל
זיינען געקומען צום מדבר צין
און מרים איז דאָרט געשטאַרבן
און דאָרט באַגראָבן געוואָרן.
און איצט שפּאַצירסטו זיך אַזוי
איבערן קאַליפּאָרניער מדבר
און דערמאָנסט זיך, אז די קינדער פון ישראל
האַבן ניט געהאַט קיין וואַסער

און דאָס פּאַלק האָט געזעערנט קעגן משהן :
„פאַרוואָס האָסטו אונדז אַרױסגעפירט פון מצרים
און געבראַכט אין װיסטן מדבר
וואו ס'װאַקסן ניט קיין פייגן,
קיין װיינשטאַקן און מילגרוימען,
און וואו קיין װאַסער איז ניטאָ!“

און ס'פאַלט דיר איצט איין
אַרײנצוגיין אין שטוב און נעמען אַ שמעקן
און צוגיין מיט אים צו אַ פעלז
ביים פּוס פון אַ באַרג
און אַ שלאַג טאָן מיט אים דעם פעלדז
און עס װעט אַ שפּריץ טאָן פון אים מיט װאַסער
און דו װעסט אַנטרינקען די עדה
און װעסט אַנטרינקען די פי ...

האַסט באַקוקט די בערג פאַרנאַכט
און באַנאַמענט אײנעם באַרג הױר.

אַט דאַרט איז אהרן פאַרגאַנגען אויף זיין שפיץ
און דרייסיק טעג האָבן די יידן געטרויערט נאָך אים.

אַן אַנדערש מאל, ביים זון-אונטערגאַנג,
האַסטו אין די ווילדע פּאַסן פון הימל
פּיערדיקע שלאַנגען דערזען,
וואָס גאַט האָט אָנגעשיקט איבערצושרעקן
און טאַקע בייםן די קינדער פון ישראל.

מדבר, מדבר, מדבר.
געדענקסט די נעמען פון „במדבר“ :
געצויגן פון אובות
און גערוט אין עיי-עברים, אין מדבר וואָס פאַר מואב.

און ווידער דערמאַנסטו זיך
אַז דו האָסט געכאַפט אַ פּאַטש אַ ביינערדיקן
פון אייביק-פאַרזאָרגטן רבין,
ווען האָסט אַזוי אַ פרעג געטאַן :

וואס מיינט מען מיטן פסוק אז
דאס פאלק האט גענומען מזנה זיין
מיט די טעכטער פון מואב?
עס איז דיר אראפ א שטיין פון הארצן
ווען האסט פארענדיקט „כמדבר“
און ביסט מיט דער עדה
דורכגעגאנגען דעם גרויסן מוראדיקן מדבר...
פערציק יאר אין מדבר, פערציק יאר אין מדבר —
און דו ביסט דאן אלט געווען א יאר אכט...
.8

פון אלע קריגערייען,
מיטן גאנצן טארטראם,
פון בלוטיקע מלחמות
מיט אויסטערלישע זיגן,
די לופט פון ערד און רוים
פאר'עיוש'ט ווערט, פאר'סמ'ט.
פון קומענדיקע דורות

וועלן ווערן מיר פארדאמט.
ניט שמאלצע מענטשן זיינען מיר געווען,
נאר זשושענדיקע פליגן.

אנטדעקונגען, דערפינדונגען,
די אוצרות פון פראגרעס,
געוואָרן זיינען טויטע
מדברדיקע ברוכוואַרג-שטיינער.
דער נוקלעארער ריז
פארוואַנדלט האָט זיך אין אַ מת,
און ס'האָט די וועלט געוואַרט
אַז ס'זאָל געשען דער גרויסער גמ.
און ס'זאָל די זקנה-ערד
ארויס מיט גאַנצע ביינער.

נאָר אומדערוואַרט האָט אַנגעוואַרן
ס'לשון מענטש פון היינט,
דערגרייכנדיק אויף בבל-טורעם
שפיציקסטע עמאָזשן.

צ שוועבל-נעפל האָט געוואָרנט,
די זון האָט ניט געשיינט,
און אויבן גאַר באַדראַט
האָט אומרחמנותדיקער פיינט
און טיפע טרוימען האָבן זיך
פאַרוואַנדלט אין מיראַזשן.
צ פאַסטקע איז געוואָרן ערד
און הערשער-מענטש — צ מויז;
געדראַפּעט זיך אַהער-אַהין
אויף גאַלד-און זילבער-דראַטן.
דער מענטש, דער אייגנטימער
פון דעם אולטראַ-נייעם הויז
האָט אָנגעוואָרן גלייכגעוויכט
און זיך דערשראַקן בלויז
פאַר היימיש אייגענעם
אַלט-באַקאַנטן ליבן שאַטן.
געגריבלט זיך אין ביכער קלוגע

פון קדמונים און
און לייזונגען געזוכט.
געשלונגען דורשטיק גומע עצות,
זיך אנגעשלאסן אין פארטא,
געטראגן שטאלץ די פאן
און נישט באמערקט ווי פלוזלינג שטייט
דאס לעבן זיינס אין קאן.
און עמיץ האט א קנאל-געטאן די בייטש,
א צי געטאן די לייצעס.

.9

דו האסט דערשראקן זיך פאר בילד אויף מעלעווויזיע,
די היראשימא-באמבע איז געווען א שפילצייג
קעגן איצטיקן פאלאריס מיסל.
עס ווייזט דיר יעדן טאג דער ציפערבלאט:
די צאל צעפליקטע יינגלעך אין וויעטנאם,
די צאל סטודענטן פארוואונדעטע אין סאן דאמינגא.
און שול-קינד ווייס פון מאטעמאטיק, אז

די צווייטע וועלט-מלחמה האָט צעדרויבט, צעשטויבט
זעקס-און-זיבעציק און אַ האַלב מיליאָן
מענטשן-קינדער.

און מאָרד און רויב באַהערשט די גאַס די אייגענע,
די נאַענטסטע אין דער משפּחה ווערן שונאים.
דו קאַנסט שוין קיינעם ניט געטרויען מער,
אויך זיך אַליין ניט מער.

דו זעסט פאַר זיך דעם ערד-צעשמער,
דעם אויסראַט פון אַליץ וואָס לעבט און ליבט.

אין שווייגנדיקן שטומען מדבר ביסטו אַוועק
באַהאַלטן זיך אויף זיין בית עולם-ערד,
געפינען טרייסט און שוץ ביים שטייפן שטיין,
ביים פרע-אַדמדיקן געביין.

דיין האַרץ גייט-אויס נאָך שלום.
דיין מוח קאַן מער ניט משיג זיין

די ווילדע וועלט פון ציוויליזאציע.
דיין בלומ פארגליווערט ווערט
פון טעגלעכע רציחות אויף דיין שוועל.
וואס מער פראגרעס און שיינע לאקארעץ-רייד,
אלץ גרעסער איז די פלאג פון דזשאנגל.

דו קאנסט דיין שכן פון צווייטן הויז מער ניט פארשטיין.
האסט אַנגעוואָרן דעם צוטרוי צו דיין נאָענטסטן.
קאנסט זיך א ל י י נ ניט מער פארשטיין.
וואו איז די לייזונג? וואו?
פון וואנען וועט קומען אונדזער הילף?

באַגרייפסט :

דער כרך, די פיל מיליאָנענדיקע מעטראָפאָליע,
געוואָרן איז אַ וואַיענדיקער מדבר.
און שווייגנדיקער, שטומענדיקער מדבר?
און שטאַלצע שטיינערדיקע בערג?
און בית-עולם-לופט?

און טויט אויף גראָז און טויט אויף קעקמוס,
און טויט אויף פעלד פון זאַלץ? און טויט אויף פעלדו-גראַניט?
טויט אין הייסן זאַמד און קאַלטן ווינט?

באַגרייפסט:

עס האָט דער מדבר פון קאַליפּאָרניע
צוריק אַריינגעפירט דיך אין דיינע חדר-יאָרן
צו „ויקרא“ און „במדבר“.
געקנעלט, געקנעלט, איינגעזונגען, איינגעחורט,
און קנאַפּ-וואַס פאַרשטאַנען.
היינט כאַפּסטו זיך צוריק צום חומש,
זאַפּסט-איינ אויפּסניי דעם „במדבר“
און לערנסט, לערנסט, לערנסט טאַקע
און ס'ווערט אַ לעבעדיקער, ריזליקער קוואַל
דער אויסגעטריקנטער, פאַרשאַלמענער מדבר;
דער באַרג פון שטיין ווערט ווי אַ וועג-ווייזער, אַ פאַקל.
דער אַסטרענאַט, קאַמפּיוטער-כישוף און גאון-מכשף
ווענדן זיך צום אַלטן מדבר, ווי דורשטיקער צום קוואַל,

נוקלעארע כלי-זין און פליער צו לבנה,
צו מארם און ווענום,
שפארן זיך צום שפיץ מדבר-בארג
וואָס זילבערט, שטראלט און שפרודלט מיט נייע אוצרות
און גאלד, ווען אונטערגייענדיקע זון
לאַזט-איבער איר פארמעג אין זיין רשות.
10.

באַקענען וועט זיך מענטש פון היינט מיט שכנישע פלאַנעמן
און גיין אַ מאַנין מיט סאַמעליט.
און ס'וועט דער ערד-קוגל מאַדאָם לבנה אויך אַ גלעט טאַן
און מענטש צו שטערן מאַרם דערפליט
און זינגט פאַר אים אַ ליבעס-ליד.
און אויפשטיין וועט אַ נייער דור פון זינגער און פאַעמן,
פון מדבר-זאַמד אַ יונגער דור,
און ס'וועלן בוקן זיך פאַר מדבר פרוכטבאַרע פלאַנעמן
און אויפבליען וועט העלע וואָר
און אַלץ וועט ווערן זוניק-קלאַר.

און שטיינערדיקע בערג זיך וועלן מיט א קראנץ באצירן
און נידערן וועט הימל בלוי
צו זיי און אויפפראלן פון רוימען סקריפנדיקע טירן
און שמראלן וועט מיט מאַרגן-טוי
די וועלט — און גוט וועט זיין אזוי,
און גוט וועט זיין אזוי.

.11

אזעק ביסטו אין מדבר דאך זיך אַנשעפן מיט נייע כוחות,
פארגעסן זיך אין צרות פון פראגרעס און מענטשן-מאָרד.
דו האָסט געגארט צו טוליען זיך צו וואַרעם מענטשלעך האַרץ
וואָס זאל אַ מונטער טאָן דיין איינגעפאלנקייט.
וואָס זאל צוריק דערהויבן דיך
צום מענטשן-שטאַם דעם חשובן,
ניט שעמען זיך צו קאַנען ווייזן
דאָס וואַרעם פנים דיינס צום מאַרגן ליכט.
איז אויסגעגאַסענע, פאַרקילטע לאַווע
געווען דאָס געגאַרטע האַרץ פאַר דיר ?

איז אויסגעהלשמקייט פון היץ געווען
דיין גרויסע טרייסט און פעסטער אַנשפאַר ?

געגלימ, געברייט האָט הייסער שטיין,
פאַרצערט האָט דורכדרינגענדיקע זון ;
דער זאַמד געזיפט האָט זודיק אויפן וועג
און טרעפלדיק געוואָרן זיינען טריט.

ס'האַט אָפגעקילט פאַרנאַכט דער מאַטער ;
אָונטיקער ווינט געקאַטעוועט האָט לייב,
די שטילקייט האָט פאַרפראָרן ווייטיקן און פּיין.
דער מדבר איז געווען דער מושל איבער רוים.

האַסט אויפגעהויבן דיינע מידע אויגן
צו די דראַענדיקע, גאַרנדיקע בערג,
די אַנגעצויגענע און ברוגזע,
די סודותדיקע, מעכטיקע און שטייפע.

אַן אינערלעכער פּראָסט געשלאָגן האָט פון זיי ;

פארגליווערט איז געווען די פראכט און שיינקייט
פון זייער פארטאָגיקן דערוואַכן.

די שמילקייט פון דער נאַכט האָט דיין רו גערויבט,
דאָס נעבעכדיקע איבעררופן זיך פון וואַיענדיקע קאַיאַמן
האַט אין דיין האַרץ טראַפֿנווייז אַריינגעוויינט.

ביסמו אין דרויסן אַרויסגעגאַנגען
און מיטן באַנאַכטיקן מדבר זיך באַהעפט.
באַרינגלט האָבן דיך מיסטעריעזע ווייטקייטן,
און שוואַרצע פעסטונגען פון אַלע זייטן.
נאָר דאָרט פון אויבן —
אַ העל-באַלאַדענער אינטימער הימל,
אַ הימל נידעריקער מיט שמערן-פערל אַנגעפאַקט
מיט פינקלענישן אַנגעפראַפט.

אַט-אַ פאַלט ער פון דער שווערער משא אַרונטער.
מען דאַרף אים אונטערהייבן,
מיט חופּה-שמאַנגען אונטערהאַלטן.

א חתונה אין דער שטאק-פינצמערניש,
מען פירט א כלה צו דער חופת,
מאכט א ווארע, מאכט א ווארע.

א ביסל ווייטער איבערן וועג
האסטו די שטערן דערלאנגען געקאנט,
פולע קעשענעם מיט פערל אנשטאפן געקאנט.

און מיטאמאל איז אויפגעגאנגען אין דיר
א דעהויבעניש אזא, א ניט-דאאיקע פרייד,
א זיכערקייט, א רו, א שלוה'קייט,
וואס האסט דאס מעלערל פון הימל דערגרייכט.
דאס האבן די מיליאסן שטערן
זייערע ארעמס פאר דיר געעפנט און צעפראלט,
אז ס'האט זיך אפגעטאן פון דיר מיטאמאל
די גרויל פאר די פחדיקע בערג
און ס'איז פארשוואונדן גלייך
די שווארצע ווייט און סודותדיקער רוים.

דיין האַלדו האַט זיך געטורעמט הויך און העכער,
אזויפיל שמערן האַסטו קיינמאָל ניט דערבליקט,
אזויפיל שפּילערייען „אין כאַפּערלעך“
און לויפענישן און שטיפענישן
און האַווענישן און האַפּקענישן.

אזויפיל בלישמשענישן און ווינקענישן,
ווי זיי וואַלטן אַלע, אַלע נאָר צוליב דיר געלויבטן,
ווי זיי וואַלטן זיך געפּעדערט און געריסן
צו ווייזן דיר דעם וועג און שמעג
צו ליכט און פּרייד און פּאַרגעניגן.

דו האַסט זיך איינגעהערט און איינגעהאַרט
און קלאַר און לויטער איז געווען דאָס קול פּון אויבן,
און די ווייסע שיינוואַרפּערס געפּאַלן זיינען צו דייע פּים
און אויסגעשפּרייט דעם ליכטיקן מאַרגן פאַר דיר.

און משה מיט די לוחות
און ירמיהו מיט אליהו ביי דער זייט

און יהודה המכבי און חנה מיט די זין
און דיין האלב-בלינדער זיידע
און דער טאטע מיט דער ברייטער ברוינער באַרד —
זיי אלע זיינען מיטגעגאָן מיט דיר
אויפן גלייכן גלאַטן ליכטיקן און לאַשמענדיקן וועג
און די שמערן האָבן זיך געשמופּט און געשטויסן
און געלויכטן און געזילבערט און געקוואַלן:
מאַכט אַ וואַרע, מאַכט אַ וואַרע!

.12

און קליין און נישטיק איז געוואָרן
די וועלט פון ציוויליזאַציע
און די באַפעלן פון רעגירער
זיינען אויף פיץ-פיצלעך צעשאַטן געוואָרן.

און ס'האַט זיך אָנגעהויבן דער פאַראַד הגדול
דאָ ביינאַכט, אין שטיינערדיקן, שטומענדיקן מדבר.

פארוים — די באמאליאנען בלישמשענדיקע שטערן,
באגלייט פון ווייסן יום-טובדיקן הימל.
און דו —
ארומגערינגלט פון שבתדיקע, פרצדיקע יידן,
באגארטלט מיט בטחון,
האסט דורכגעבויערט פינצטערניש,
וואס האט געדראגט מיט שווארצקייט.
און יעדער טראגט געווארן איז באדעקט
מיט פרישן מארגן-טוי
און יעדער טראגט — א זילבער גלעקל
און יעדער טראגט — א פלייט א גאלדענע.
און באלד האט זיך צעגאסן איבער רוים
א זינגעניש אזא, א בלענדעניש, א הללויה,
וואס איז געווען באהאלטן און פארבארגן
אין היילן און אין בערג;
אין שפאלטן און אין לעכער.
דערהערט האט זיך אזא געזאנג,

וואס האָט די ערד אַ הויב געטאָן,
דערהויבן זי און אָנגעזאָפּט
מיט גלויבן און מיט פּרייד אַזאַ.

און מדבר איז געוואָרן דער משיח
און שטילקייט — דער שופּר זיינער.
און פון אַלע בערג און הויבן
האַט געשאַלט, געיובלט, געהאַרנט,
און ס'האַבן די נביאים און די קדושים
מיט ליכטיקע געזיכטער
געזונגען, צעקלונגען, אַרויסגעשאַלט פון טיפּע קעלן
דאָס ליד דאָס פּריידיקע פון ליבע און פון לעבן.

נאָר האָסט געאַנט און האָסט באַנומען,
אַז האָסט געלאָזן ערגעץ-וואו
די וועלט געשמידט אין קייטן
וואו ס'האַט געברענט, געפלאַקערט שנאה,
וואו ס'האַט גערימשעט ליד פון מאָרד

און שמעט געוואָרן זיינען חורבות
און מענטשן-גוף געוואָרן איז צעדרייבט
ווי ליים און אָפּפּאַל
און אַלץ אין נאַמען פון ציוויליזאַציע,
אין נאַמען פון שלום — בלוטיקע מלחמות;
אין נאַמען פון מענטשלעכקייט —
אַ קאַרניוואַל פון קאַניבאַלן;
אין נאַמען פון פרייהייט —
געקלימפער פון קייטן און צאַמען.

נאָר פאַרויס פון דיר —
די פּאַדערשמע ריי פון פאַרצד הגדול,
די שענסמע לייט פון אַלע דורות,
אין ווייסע קיטלען,
מיט אויגן ליכטיקע,
מיט אויסגעשטרעקטע אַרעמס וואַרעמע,
מיט פנימער פון פרייד און נחת-רוח.

און ס'הילכט דאָס ליד פון יום-טוב,
שאלט אלץ העפטיקער און קרעפטיקער
דאָס ליד פון מומיקן מאַרטירער,
דאָס אַלמ-נייע ליד,
וואָס מדבר האָט באַהאַלטן מיף
אין זיך, פון משהם צייטן אָן.

.13

דער מדבר וועט ווערן באַוואַסערט,
באַפּרוכפערט וועט ווערן די ערד
און מער וועט דער מענטש זיך ניט האַסן,
פון פרייד נאָר פאַרגיסן אַ טרער.

ניט קאַנען פאַרשמיין וועלן דורות,
ווי מענטש האָט אַ מענטשן געטויט.
פאַרשווינדן אויף אייביק וועט מורא,
פאַרשווינדן דער הונגער פאַר ברויט.

ניט זיין וועלן הערצער ווי שמיינער,
נאָר וואַרעמען וועט יעדער בליק
און אלע זיך מיען פאַר איינעם,
מיט ליבשאַפט וועט מענטש זיין באַגליקט.

געבליבן געטריי און באַגלויביק
דאָס מונטערע ערלעכע ליד.
דאָס פּשוט געזאַנג איז פון אייביק
מיט האַמערס פון גלויבן געשמידט.

דעם מדבר האַפּערדיק פאַרלאָזן,
באַגלייט פון די געטרייע פּריינט.
צעגרינט זיך האַבן פּריש די גראָזן,
און העל האַט זון אויף בערג געשיינט.

אַ נייער פון מדבר געקומען,
מיט גלויבן, מיט האַפּענונג, מיט האַפּט.
דעם היינט און דעם מאַרגן באַנומען,
מיט ליבשאַפט, מיט דויער און קראַפט.

נביא, נביא, קום צוריק אין פרייען, לויזן מאַנטל ;
 לאַמיר איבער הונגעריקע לענדער שוין אַ שפּאַן טאַן.

לאַמיר איינזאַמלען פון אַדעם-חוה אַלע שטאַמען.
 אַ, ווי ס'נויטיקט זיך די וועלט אין גומע טאַמע-מאַמע.

אויסגעלעכצט איז אונדזער קראַנקע ערד נאָך אַ גענעזן,
 לאַמיר שטעלן שולדיקע אין אומגליק פאַרן בית-דין.

אויסגעשטרעקט עם האַבן הענט צו אונדז די מיליאָנען,
 ווערן וועט אַ ברידערלעכע פאַן פון אַלע פאַנען.

אויפגעריכט וועט ווערן וויסטער מדבר און געדייען,
 ס'וועלן זיך די שטיינער-בערג פון אומעט אויך באַפרייען.

נביא, נביא, הער ווי ס'כליפעט וועלט, אַ, אייל זיך אונטער,
 רויט איז ערד און בלויער הימל איז געוואָרן צונטער.

